

Το άσυλο της κατοικίας

Το άρθρο 9 παρ. 1 του Συντάγματος κατοχυρώνει το άσυλο της κατοικίας, ορίζοντας ρητά ότι καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.

Η κατοικία αποτελεί έναν περικλειστο χώρο, στον οποίο δεν είναι ελεύθερη η είσοδος στον καθένα, παρά μόνο με την συναίνεση του διαμένοντος σε αυτόν. Ο χώρος αυτός δεν είναι απαραίτητο να είναι μόνο οικοδόμημα, αλλά μπορεί να είναι οικόπεδο, αυτοκίνητο, σκάφος ή αεροσκάφος, υπό την προϋπόθεση ότι είναι περικλειστος και δεν είναι ελεύθερη η είσοδος σε τρίτους. Άσυλο κατοικίας αποτελούν ακόμα και οι επαγγελματικοί χώροι.

Το δικαίωμα στο άσυλο της κατοικίας συνιστά την κλασική περίπτωση **ατομικού-αμυντικού δικαιώματος**, υπό την έννοια ότι η κατοικία του καθενός συνιστά το καταφύγιό του και δεν επιτρέπεται η εισβολή κρατικών αρχών ή ιδιωτών χωρίς να συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις που θεσπίζει ο νόμος. **Το άσυλο της κατοικίας συνιστά μια άμυνα από επεμβάσεις τρίτων, τόσο του κράτους όσο και ιδιωτών.** Υπό αυτή την έννοια, το κράτος προστατεύει το σπίτι μας από την εισβολή τρίτων και εμείς που μένουμε στο σπίτι μας μπορούμε να το διαμορφώσουμε, όπως επιθυμούμε.

Σημειώνεται ότι η εισβολή στην κατοικία μπορεί να λαμβάνει χώρα και με τεχνικά μέσα. Γίνεται, συνεπώς, δεκτό ότι η καταγραφή δημοσίων χώρων με κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης δεν επιτρέπεται να διεισδύει σε εισόδους κατοικιών ή στο εσωτερικό μέρος αυτών. Η απόλαυση αυτού του ιδιωτικού χώρου αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την απόλαυση μιας σειράς άλλων δικαιωμάτων, όπως της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, του απορρήτου των ανταποκρίσεων, της προστασίας προσωπικών δεδομένων και της θρησκευτικής ελευθερίας.

Πότε η έρευνα στην κατοικία είναι επιτρεπτή;

Το δικαίωμα στο άσυλο της κατοικίας δεν κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα ως απόλυτο. Τα όρια του τίθενται με βάση την αρχή της αναλογικότητας. Η παραγγελία της έρευνας γίνεται από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Το Σύνταγμα μας απαιτεί ρητά την παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας, αποκλείοντας την ηλεκτρονική παρακολούθηση της κατοικίας. Η έρευνα της κατοικίας θα πρέπει να λαμβάνει χώρα μόνο εάν αποτελεί αναγκαίο, κατάλληλο και ηπιότερο μέσο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

Η έρευνα της κατοικίας δεν είναι επιτρεπτή κατά τη διάρκεια της νύχτας, παρά μόνο για τη σύλληψη νόμιμα διωκόμενων δραστών **αυτόφωρων εγκλημάτων** ή για την αποτροπή κινδύνου. Δεν παραβιάζεται το άσυλο της κατοικίας στην περίπτωση διάπραξης εγκληματικής επιθέσεως, όταν το θύμα καλεί σε βοήθεια, καθώς η είσοδος γίνεται ύστερα από πρόσκληση ενός εκ των ενοίκων ή σε περίπτωση επέμβασης του πυροσβεστικού σώματος για την κατάσβεση της πυρκαγιάς.

Φερενίκη Παναγοπούλου-Κουτνατζή

Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

- 1) Τι είναι το άσυλο της κατοικίας;
- 2) Γιατί είναι ατομικό-αμυντικό δικαίωμα;
για άλλα δικαιώματα διασφαλίζει;

Τι σημαίνει το δικαίωμα στη λήθη;

Το πολυδιάστατο δικαίωμα στη λήθη αναφέρεται στο δικαίωμα ενός προσώπου να μην ανασύρεται διαρκώς το παρελθόν του μέσα από αναφορές παρελθοντικών γεγονότων. Ωστόσο, το ψηφιακό περιβάλλον χάρη στην «αρχιτεκτονική της τέλειας μνήμης» αναχαιτίζει τη διαδικασία της λήθης στην κοινωνία.

Το δικαίωμα στη λήθη θα μπορούσε καταρχήν να αποδοθεί ως το δικαίωμα ενός προσώπου να μην ανασύρεται διαρκώς το παρελθόν του, να μη γίνεται αναφορά σε γεγονότα του παρελθόντος, να μην έρχεται εν τέλει αντιμέτωπο με το παρελθόν. Στην ουσία, το ερώτημα που τίθεται είναι, εάν ένα πρόσωπο είναι υπεύθυνο επ' αόριστο για τις παρελθούσες πράξεις του ή εάν είναι ευκαίιο και αποδεκτό να έχει το δικαίωμα να διαγράψει ή να ξαναγράψει την ιστορία του, αιτούμενο τη διαγραφή ή τη μη προσβασιμότητα μιας πληροφορίας που υπήρξε αληθής και κρίθηκε άξια προς δημοσίευση στο παρελθόν.

Η αξιολόγηση των επιπτώσεων της επεξεργασίας στα δικαιώματα ενός προσώπου θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το περιβάλλον και τις δυνατότητες επεξεργασίας στην ψηφιακή εποχή. Η διάρκεια, η αντιγραψιμότητα, η ανιχνευσιμότητα συνιστούν εγγενή χαρακτηριστικά της διαδικτυακής, ψηφιακής πληροφορίας, καθιστώντας δυνατή την ατέρμονη διατήρηση, την προσβασιμότητα, τη διάχυση και την πολλαπλή χρήση της, διαβρώνοντας τη διαδικασία της λήθης στην κοινωνία.

Ιδίως, η τεχνολογία του διαδικτύου δεν είναι προσανατολισμένη στη λήθη αλλά το αντίθετο. Η αρχιτεκτονική και τα χαρακτηριστικά του διαδικτύου διευκολύνουν την ανάκτηση και ενθαρρύνουν τη διάδοση της πληροφορίας. Πρόκειται για την «αρχιτεκτονική της τέλειας μνήμης», καθώς η πληροφορία, αφού διαδοθεί και διασπαρεί εύκολα και ταχύτατα, είναι εξαιρετικά δύσκολο να διαγραφεί. Οι μηχανές αναζήτησης ανασύρουν στην επιφάνεια ακόμη και το μικρότερο «θραύσμα» πληροφορίας, συλλέγουν όλα τα αποσπάσματα και προσφέρουν εν τέλει μια κατά περίπτωση επασυναρμολογημένη και ετερογενή εικόνα ενός προσώπου.

Η τέλεια (;) και ακριβής (;) υπόμνηση του παρελθόντος έχει επιπτώσεις στην αξίωση των προσώπων να ζουν και να ενεργούν χωρίς να αφήνουν μόνιμα «ψηφιακά ίχνη» και «ψηφιακές σκιές» και υπό αυτήν την έννοια η – διαδικτυακά υποστηριζόμενη – υπόμνηση θίγει ένα δικαίωμα του προσώπου που βρίσκεται στο επίκεντρο της πληροφοριακής ιδιωτικότητας, το δικαίωμα του προσώπου να έχει τον έλεγχο επί των ιδίων πληροφοριών, αλλά και το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού της εικόνας, της αυτοπαρουσίασης, σύμφωνα με τις επιλογές και τις επιθυμίες του.

Λίλιαν Μήτρου

Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου

- 1) Το δικαίωμα στη λήθη: Τι είναι και με ποια άλλα δικαιώματα συνδέεται;
- 2) Γιατί είναι δύσκολο να προστατευθεί το δικαίωμα αυτό;
- 3) Προσωπικές εμπειρίες

Σήμερα, είναι τεχνικά δυνατόν να επιλέξουμε το φύλο του μελλοντικού μας παιδιού, μια συνεχώς εξελισσόμενη δυνατότητα που θέτει το ερώτημα της λεγόμενης «θετικής ευγονικής», δηλαδή της επιλογής εμβρύου με βάση επιθυμητά σε εμάς φυσικά χαρακτηριστικά του. Ο «σχεδιασμός» των απογόνων μας είναι πλέον καθ' οδόν.

Με την ανάπτυξη σύγχρονων μεθόδων στην εξωσωματική γονιμοποίηση, έχει αρχίσει να γίνεται λόγος για δυνατότητες που ανοίγει η τεχνολογία να «σχεδιάζουμε» τα παιδιά μας, επιλέγοντας εμείς τα φυσικά τους χαρακτηριστικά. Σήμερα, εκείνο που μπορούμε να πετύχουμε είναι η εξακρίβωση γενετικών χαρακτηριστικών στα έμβρυα που δημιουργούνται εξωσωματικά για την αναπαραγωγή. Η μέθοδος ονομάζεται «προεμφυτευτική γενετική διάγνωση» και χρησιμοποιείται προς το παρόν για την αποφυγή σοβαρών νοσημάτων με γενετική βάση (μεσογειακή αναιμία, κυστική ίνωση κ.λπ.).

Πέρα όμως από αυτή την επιλογή, η προεμφυτευτική διάγνωση μας κάνει γνωστό το φύλο του εμβρύου, ήδη από τη στιγμή της γονιμοποίησης του ωαρίου. Είναι λοιπόν τεχνικά δυνατόν, να επιλέξουμε και το φύλο του μελλοντικού μας παιδιού. Η δυνατότητα αυτή θα αναπτύσσεται, όσο διευρύνονται οι – πολύ περιορισμένες προς το παρόν – γνώσεις μας για τη σύνδεση συγκεκριμένων γονιδίων με εξωτερικά χαρακτηριστικά του ανθρώπου (ύψος, σωματική διάπλαση, χρώμα μαλλιών, ματιών κ.λπ.).

Σήμερα, η νομοθεσία σε Ευρώπη και ΗΠΑ αποκλείει κάθε μορφή «θετικής ευγονικής», συμπεριλαμβανομένης και της επιλογής του φύλου των εμβρύων. Επομένως, η τροποποίηση του DNA είναι αποδεκτή μόνο για ιατρικούς λόγους, δηλαδή την πρόληψη ή τη θεραπεία σοβαρών ασθενειών.

Η αυτονομία του προσώπου (όπως κατοχυρώνεται από την αρχή της ανθρώπινης αξίας) δικαιολογεί την απαγόρευση του «σχεδιασμού».

Πράγματι, ο «σχεδιασμός» επιβάλλει εξ αντικειμένου ένα καταναγκαστικό «μοντέλο» ζωής στο πρόσωπο, επιβαρύνοντάς το να αποδεικνύει (ίσως δια βίου) τη διαφορετικότητά του, την αντίθεσή του, δηλαδή, με ό,τι θέλησαν για αυτό εκείνοι που το «σχεδίασαν». Αυτό είναι και το κυριότερο εμπόδιο για την αποδοχή της «θετικής ευγονικής».

Τάκης Βιδάλης

Συνταγματολόγος

Μπορώ να επιλέξω τα φυσικά χαρακτηριστικά των παιδιών μου πριν από τη γέννησή τους;

- 1) Ποια χαρακτηριστικά του παιδιού μου μπορώ να επιλέξω;
- 2) Ποιοι κίνδυνοι ελλοχεύουν από την επιλογή;
- 3) Με ποιο θεμελιώδες δικαίωμα έρχεται σε αντίθεση η επιλογή;

Έχουν οι μετανάστες δικαιώματα;

Υπολογίζεται ότι το 2017 περισσότεροι από 250 εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο ζούσαν σε χώρα άλλη από αυτήν όπου γεννήθηκαν. Παράγοντες, όπως η παγκοσμιοποίηση, η γήρανση του πληθυσμού στις οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες και η κλιματική αλλαγή ενισχύουν την παγκόσμια κινητικότητα και της προσδίδουν αυξητικές τάσεις.

Έχουν λοιπόν οι μετανάστες δικαιώματα; Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, οι οποίοι έχουν δικαίωμα εισόδου και παραμονής σε άλλες χώρες, ώστε να μπορέσουν να ζητήσουν άσυλο, οι μετανάστες δεν επιτρέπεται να περάσουν τα σύνορα και να εγκατασταθούν σε μια ξένη χώρα χωρίς τα κατάλληλα έγγραφα (visa, άδεια διαμονής).

Οι μετανάστες που βρίσκονται στην Ελλάδα νομότυπα, δηλαδή σύμφωνα με τους κανόνες του ελληνικού και του ευρωπαϊκού Δικαίου, έχουν το δικαίωμα να διαμένουν και να κινούνται ελεύθερα στην ελληνική επικράτεια για όσο χρόνο είναι σε ισχύ τα έγγραφά τους και εφόσον το επιτρέπει η άδεια διαμονής τους, μπορούν να εργάζονται νόμιμα σε συγκεκριμένη εργασία.

Οι εργαζόμενοι μετανάστες απολαμβάνουν επίσης εργασιακά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα σε δίκαιη αμοιβή και ασφαλείς συνθήκες εργασίας, σε συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις και σε κοινωνική ασφάλιση. Ωστόσο, δεν μπορούν να ασκήσουν οποιοδήποτε επάγγελμα, αλλά αποκλείονται από ορισμένα επαγγέλματα για λόγους δημοσίου συμφέροντος, ιδίως σχετικούς με τη δημόσια τάξη και ασφάλεια. Για παράδειγμα, κατ' αρχήν μόνο Έλληνες πολίτες – και εξαιρετικά πολίτες της Ε.Ε. – μπορούν να εργαστούν στη δημόσια διοίκηση, στο δικαστικό σώμα ή στις ένοπλες δυνάμεις.

Θεμελιώδη Δικαιώματα

Τα παραπάνω αναφέρονται στα δικαιώματα που συναρτώνται με τη νομότυπη είσοδο και διαμονή των μεταναστών στη χώρα μας. Είναι ωστόσο αυτονόητο ότι κάθε άνθρωπος που βρίσκεται στην ελληνική επικράτεια απολαμβάνει ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα. Το Σύνταγμά μας κατοχυρώνει το σεβασμό στην αξία του ανθρώπου (άρθρο 2) και ορίζει ότι όλοι όσοι βρίσκονται στην ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους χωρίς διακρίσεις (άρθρο 5).

Κάθε μετανάστης είτε βρίσκεται στη χώρα μας νομότυπα είτε παράτυπα έχει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, το δικαίωμα να μην στερείται την ελευθερία του παρά μόνο για τους λόγους που ορίζει ο νόμος, το δικαίωμα να προσφεύγει στη δικαιοσύνη προκειμένου να αμυνθεί απέναντι σε παράνομες συμπεριφορές εις βάρος του. Όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς στο οποίο υπάγονται τα ίδια ή οι γονείς τους, έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Η «μετανάστευση» ως φαινόμενο προϋπάρχει της έννοιας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Από την εμφάνιση του στη γη ο άνθρωπος ταξιδεύει, εξερευνά και αναζητά νέες ευκαιρίες. Στην κινητικότητα αυτή χρωστάμε, εν τέλει, την επιβίωση και τον πολιτισμό μας. Σήμερα, ο σεβασμός στον συνάνθρωπο, είτε αυτός βρίσκεται στη χώρα στην οποία γεννήθηκε είτε όχι, αποτελεί κάτι παραπάνω από μια ηθική επιταγή. Ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων επιβάλλεται από το νόμο, το Σύνταγμα και τις δημοκρατικές αρχές και αξίες.

Ζωή – Άννα Κασάπη

Δικηγόρος με ειδίκευση στο Δημόσιο Δίκαιο και τα Δικαιώματα του ανθρώπου.

- 1) Ποια δικαιώματα έχουν και ποια δεν έχουν οι μετανάστες;
- 2) Γιατί όλοι οι άνθρωποι που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν τα δικαιώματα προστασίας της ζωής και της τιμής τους;
- 3) Πώς η προστασία των μεταναστών καθορίζει την ποιότητα της δημοκρατίας μας;

«Είμαστε όλοι ίσοι ενώπιον το νόμου;» Αριθμητική ή αναλογική ισότητα;

Ως προς τη δεύτερη πτυχή του ερωτήματος, εάν δηλαδή ο ίδιος ο νόμος, μας μεταχειρίζεται όλους με ισότητα, η απάντηση περνάει από την κατανόηση του κορυφαίου διλήμματος που κάθε νόμος έχει να επιλύσει: Ποιό είδος ισότητας θα επιλέξει να ακολουθήσει, την αριθμητική ισότητα ή την αναλογική ισότητα;

Η πρώτη μας οδηγεί άλλοτε σε λύσεις απόλυτα δίκαιες (ίση στρατιωτική θητεία για όλους), άλλοτε εντελώς παράλογες (ίδια ποινή για όλους ανεξάρτητα από το τι έκαναν). Για αυτό, υπεισέρχεται η αναλογική ισότητα στη θέσπιση του νόμου· στον καθένα ανάλογα με αυτό που του αξίζει. Ούτε όμως κι αυτή η μορφή ισότητας οδηγεί πάντα σε δίκαιες λύσεις. Έτσι, ο νομοθέτης πρέπει να επιλέξει πότε να ακολουθήσει τη μια μορφή ισότητας και πότε την άλλη. Ή ακόμη πιο δύσκολο, σε κάθε συγκεκριμένο νόμο ποια δόση από κάθε μορφή ισότητας θα βάλει.

Η επιλογή δεν εύκολη. Για αυτό οι λύσεις πρέπει συνεχώς να αναθεωρούνται και συνεχώς να διορθώνονται. Για αυτό έχουμε Δημοκρατία. Για να έχουμε τη δυνατότητα να επιλέγουμε κάθε τέσσερα χρόνια το αργότερο. Τα αριστερά κόμματα τάσσονται πιο πολύ υπέρ μιας αριθμητικής ισότητας (όλοι έχουμε τις ίδιες ανάγκες, όλοι δικαιούμεθα τις ίδιες αμοιβές). Τα συντηρητικά κόμματα τάσσονται ως επί το πλείστον υπέρ της αναλογικής ισότητας (στον καθένα ανάλογα με την προσφορά του, ώστε ο καθένας να έχει ένα κίνητρο προσφοράς). Οι ψηφοφόροι επιλέγουν όπως αυτοί κάθε φορά κρίνουν, διαλέγοντας αυτό που πιστεύουν ότι κατά την ώρα της επιλογής τους έχει περισσότερη ανάγκη η κοινωνία.

Ιωάννης Σαρμάς

Αντιπρόεδρος Ελεγκτικού Συνεδρίου

Είμαστε όλοι ίσοι ενώπιον του νόμου?

- 1) Τι είναι ισότητα;
- 2) Ποια είναι προτιμότερη # αριθμητική ή η αναλογική ισότητα;
- 3) Ποια η σχέση της ισότητας με τη Δημοκρατία και τη Δικαιοσύνη;

Η τέχνη, διακηρύσσουν πολλά σημερινά Συντάγματα, είναι ελεύθερη και μάλιστα ανεπιφύλακτα. Και θα ακούσουμε από πολλές πλευρές ότι αυτό συμβαίνει επειδή ακριβώς οι σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες υπολήπτονται την τέχνη ως μια σπουδαιότατη κοινωνική αξία, ως κάτι τόσο υψηλό που, θα έλεγε κανείς, φαντάζει σχεδόν ιερό.

Όμως σχεδόν κάθε φορά που η τέχνη αντέταξε την καταστατική της ελευθερία απέναντι σε πολιτικές και δικαστικές διώξεις της κατέληξε στη μεριά του χαμένου. Ωστόσο, δεν είναι και τόσο μυστηριώδες το γιατί συμβαίνει κάτι τέτοιο. Αντίθετα, η εξήγηση έχει μια γερή δόση κοινού νου. Γιατί, ό,τι κι αν λένε οι νόμοι στα χαρτιά, μια ελευθερία – πιστεύουν πολλοί – εξ ορισμού δεν μπορεί παρά κάπου να έχει κάποια όρια, αλλιώς είναι ασυδοσία.

Ίσως λοιπόν, εύλογα να αναρωτώνται πολλοί πώς να κατανοήσουν αυτή τη διακήρυξη περί ελευθερίας. Είναι δυνατόν να θεωρήσουμε στα σοβαρά ότι η συνταγματικά υπεσχημένη έννομη προστασία της τέχνης σημαίνει πως ό,τι και αν διεκδικεί το όνομα της τέχνης είναι και νόμιμο; Δικαιούμαι άραγε, ελεύθερα να πιστολίσω μερικούς αστούς στην πλατεία, επειδή αυτό θεωρούσε ο αρχηγέτης των Ντανταϊστών, Τριστάν Τζαρά, ως την ύψιστη εκδήλωση καλλιτεχνικότητας, ή να κόψω φέτες τον σκύλο μου και να τον εκθέσω σε πλεξιγκλάς γεμάτο φορμόλη, σαν τον Ντάμιεν Χριστ; Καλώς ή κακώς νοούμενο, το κοινό αίσθημα δικαίου εν προκειμένου φαίνεται να αντιφάσκει ευθέως με τις συνταγματικές διακηρύξεις περί ελευθερίας της τέχνης.

Η ουσία και το κριτήριο της τέχνης

Κανένα έργο τέχνης δεν θα μπορούσε ποτέ να απαγορευθεί, κοινώς να λογοκριθεί, ως έργο τέχνης, δηλαδή για λόγους αισθητικής αξίας του. Από τη σκοπιά αυτή, τα πάντα, από σωματικά περιττώματα που σχηματίζουν αγιογραφικές φιγούρες έως χνουδωτές επιφάνειες και βιομηχανικές ηχογραφίες, μπορεί να είναι και είναι τέχνη. Πάνω απ' όλα όμως τέχνη, σύγχρονη μάλιστα, μπορεί να είναι και κάτι που θέλει να αναστατώσει, να ερεθίσει, να ενοχλήσει. Η τέχνη μπορεί να είναι βρώμικη, ανήθικη, ακόμη και εγκληματική και να παραμένει τέχνη. Και ως τέτοια αξιώνει ελεύθερα το κοινό της.

Σημαίνει αυτό ασυλία του καλλιτέχνη και μάλιστα ακραία; Όχι βέβαια! Μια άδικη συμπεριφορά, επικίνδυνη ή εγκληματική, οσοδήποτε αισθητικό νόημα και αν της αποδίδεται, παραμένει εξίσου παράνομη. Πρέπει να αποτρέπεται και να διώκεται αρμοδίως. Σκεφτείτε, για παράδειγμα, υπερρεαλιστή σκηνοθέτη του Ιούλιου Καίσαρα που για να προσδώσει βίαιη δραματικότητα στο έργο του οργανώνει πραγματικό φόνο του ήρωά του. Δεν θα πρέπει οπωσδήποτε να διωχθεί; Αυτό αποκλείει άραγε το ενδεχόμενο να πρόκειται για ένα συγκλονιστικό αριστούργημα; Και το φιλμ; Θα το δούμε ποτέ;

Ανδρέας Τάκης

Επίκουρος Καθηγητής Φιλοσοφίας και Μεθοδολογίας του Δικαίου Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ.

Μπορεί ένα έργο τέχνης να απαγορευθεί;

- 1) Τι είναι τέχνη;
- 2) Ποια είναι η διαφορά μεταξύ ελευθερίας και ασυδοσίας του καλλιτέχνη; Μπορεί η τέχνη να αντεταχθεί στο πολιτικό και κοινωνικό παζαζιμέντο;
- 3) Μέχρι πού φτάνει η ασυλία του καλλιτέχνη;

Είναι υποχρεωτικός ο εμβολιασμός, ώστε να μην κινδυνεύει η

Ο εμβολιασμός αποτελεί ισχυρό όπλο πρόληψης της μετάδοσης ασθενειών, επομένως και της προστασίας της δημόσιας υγείας. Η διενέργειά του, ωστόσο, εξαρτάται από την ελεύθερη βούληση του προσώπου. Κατ' αρχήν, επομένως, ο εμβολιασμός δεν μπορεί να είναι «υποχρεωτικός». Αυτό σημαίνει ότι:

δημόσια υγεία

Δεν μπορεί να διενεργηθεί με επέμβαση στο σώμα του προσώπου, παρά τη θέλησή του, διότι αυτό θα αντέβαινε στην αρχή της ανθρωπίνης αξίας, όπως οποιοδήποτε βασανιστήριο.

Δεν μπορεί να επιβληθεί ως αναγκαίος όρος για την εκπλήρωση δημόσιας υποχρέωσης (π.χ. της στρατολογικής ή της υποχρέωσης εκπαίδευσης για τα παιδιά).

Η τελευταία αυτή περίπτωση έχει προκαλέσει ιδιαίτερο προβληματισμό, ιδίως σε σχέση με τον υποχρεωτικό εμβολιασμό των παιδιών προκειμένου να τους επιτραπεί η εγγραφή στο σχολείο. Από όσα ειπώθηκαν, ο όρος αυτός δεν είναι αποδεκτός. Οι γονείς αποφασίζουν ελεύθερα, στο πλαίσιο της άσκησης της γονικής μέριμνας, για τον εμβολιασμό των παιδιών τους, χωρίς η απόφασή τους να σχετίζεται με την υποχρέωση της εκπαίδευσης των τελευταίων.

Από την άλλη πλευρά, το σχολείο πρέπει να γνωρίζει ποια εμβόλια έχει κάνει ένα παιδί, ώστε σε περίπτωση κινδύνου μετάδοσης ασθενειών να το προστατεύσει (ακόμη και με μέτρα περιορισμού στο σπίτι). Έτσι, αναγκαίος όρος για την εγγραφή στο σχολείο ασφαλώς μπορεί να είναι η απλή επίδειξη του βιβλιαρίου υγείας του παιδιού, όχι όμως και η διαπίστωση τού ότι όντως έχουν γίνει τα προβλεπόμενα εμβόλια.

Περιπτώσεις πρόβλεψης υποχρεωτικού εμβολιασμού

Πέρα από τις δύο παραπάνω περιπτώσεις, η πρόβλεψη υποχρεωτικού εμβολιασμού δεν αποκλείεται όταν αφορά την άσκηση δικαιώματος σε ορισμένα περιβάλλοντα. Έτσι, μπορεί π.χ. να καθιερωθεί ως όρος για την πρόσληψη υγειονομικού προσωπικού (ιδίως σε μονάδες εντατικής θεραπείας), λόγω του αυξημένου κινδύνου μετάδοσης ασθενειών.

Τάκης Βιδάλης

Συνταγματολόγος

- 1) Πρέπει να είναι υποχρεωτικός ο εμβολιασμός;
Σε ποιες περιπτώσεις;
- 2) Ποιο σημαίωμα έχει η υποχρεωτικότητα;
- 3) Προσωπική γνώμη.

Το Σύνταγμά μας χαρακτηρίζει ως βασική αποστολή του κράτους την παιδεία, σκοπός της οποίας είναι, μεταξύ άλλων, η ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των Ελλήνων (άρθρο 16, παρ. 2). Μέχρι πρότινος, υπό το φως και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, γινόταν δεκτό ότι ο όρος «ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης» σήμαινε πως οι μαθητές στο σχολείο πρέπει να μελετούν γενικά το θρησκευτικό φαινόμενο και άρα να διδάσκονται τα θρησκευτικά κατά τρόπο συστηματικό και επαρκή. Αυτό ίσχυε με την προϋπόθεση όμως το μάθημα να μην έχει ομολογιακό χαρακτήρα, δηλαδή σκοπός του να μην είναι η κατήχηση των παιδιών.

Μια πρόσφατη απόφαση, ωστόσο, του Συμβουλίου της τόνισε ότι η διδασκαλία των θρησκευτικών στα σχολεία πρέπει να έχει ως βασικό στόχο την παρουσίαση των δογμάτων, των ηθικών αξιών και των παραδόσεων της ορθόδοξης χριστιανικής θρησκείας. Αναγνώρισε, δηλαδή, ρητά ως συνταγματική υποχρέωση τη διαφύλαξη του ομολογιακού χαρακτήρα του μαθήματος.

Με βάση τα παραπάνω, μπορούμε να επανέλθουμε στο ζήτημα της υποχρεωτικότητας της θρησκευτικής εκπαίδευσης στα σχολεία. Είναι γεγονός ότι το ίδιο το Σύνταγμα φαίνεται να επιτάσσει τη διδασκαλία του μαθήματος των θρησκευτικών. Πρόκειται επομένως για συνταγματική υποχρέωση του νομοθέτη αλλά και του αρμόδιου υπουργού να εξασφαλίζουν ότι το μάθημα υπάρχει στην ύλη των σχολείων και διδάσκεται επαρκώς.

Όμως πρέπει να διαφυλάσσεται, σε κάθε περίπτωση, η θρησκευτική ελευθερία, τόσο των ίδιων των παιδιών όσο και των γονέων τους, η οποία προστατεύεται εξίσου από το Σύνταγμα. Πρέπει δηλαδή, να προβλέπεται η δυνατότητα δήλωσης απαλλαγής από το μάθημα, η οποία μάλιστα πρέπει να υποβάλλεται με τρόπο που δεν θα θίγονται οι θρησκευτικές πεποιθήσεις του κάθε παιδιού.

Εφόσον όμως το μάθημα είναι θρησκευτικού χαρακτήρα, με έμφαση βέβαια στην παρουσίαση των διδαγμάτων και των αρχών της Ορθοδοξίας, προφανώς δεν υπάρχει λόγος απαλλαγής από αυτό, καθώς θα εντάσσεται αρμονικά στο υπόλοιπο πρόγραμμα μαθημάτων, το οποίο στόχο έχει πάντα τη «διάπλαση ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών», σύμφωνα με το Σύνταγμα.

Υπό αυτήν την έννοια, η πιο ορθή ερμηνεία του Συντάγματος, υπό το φως και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, είναι ότι, εφόσον γίνεται σεβαστή η αρχή της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους και άρα δεν θίγεται η θρησκευτική ελευθερία των μαθητών, η διδασκαλία των θρησκευτικών μπορεί να είναι υποχρεωτική, όπως εξάλλου και όλα τα υπόλοιπα μαθήματα.

Απόστολος Βλαχογιάννης

Δρ. Νομικής, Université Panthéon-Assas Paris II

Είναι υποχρεωτική η θρησκευτική εκπαίδευση στα
σχολεία;

- 1) Ποιος είναι ο ρόλος των θρησκευτικών; Ομολογιακός ή θρησκευτολογικός;
- 2) Ποια είναι η σχέση της διδασκαλίας με τη θρησκευτική ελευθερία των μαθητών;
- 3) Προσωπική άποψη.

Γίνεται συχνά λόγος για το αναιμικό ενδιαφέρον ή την παθητική στάση του πολίτη ως προς τα δημόσια πράγματα. Η τρέχουσα πολιτική απάθεια λέγεται ότι ριζώνει πάνω σε ένα τριπλό έλλειμμα: την έλλειψη χρόνου (διότι ο κόσμος είναι κατά προτεραιότητα υποχρεωμένος να βγάζει τα προς το ζην)· την έλλειψη γνώσης (με την έννοια ότι οι άνθρωποι δεν είναι αρκετά ενημερωμένοι ή και ικανοί προς διαχείριση των πολιτικών προβλημάτων)· και την έλλειψη κουλτούρας συμμετοχής.

Κοινωνικά πειράματα και έρευνες έχουν δείξει ότι «ανειδίκευτοι πολίτες», εφόσον τους δοθεί ικανή πληροφόρηση και χρόνος, μπορούν να κατανοήσουν, να συζητήσουν και να τοποθετηθούν ακόμη και για τα πιο σύνθετα πεδία και ζητήματα πολιτικών αποφάσεων. Σε ό,τι αφορά, τέλος, την «κουλτούρα συμμετοχής» τα πράγματα είναι ακόμη πιο απλά: Οι άνθρωποι μαθαίνουν να συμμετέχουν συμμετέχοντας· κι εφόσον η συμμετοχή τους δεν ισοδυναμεί με συναίνεση σε ήδη ειλημμένες αποφάσεις.

Οι περισσότεροι ερευνητές εστιάζουν στο ρόλο που μπορεί να παίξει η χρήση του διαδικτύου στο «βάθεμα και πλάτεμα» της συμμετοχής των πολιτών, ενώ άλλοι κάνουν λόγο για τη ζωτική ανάγκη συνύπαρξης των θεσμών αντιπροσώπευσης με λογικές **άμεσης** δημοκρατίας (βλ. νομοθετική πρωτοβουλία εκ μέρους των πολιτών, διενέργεια δημοψηφισμάτων κ.ά.).

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η ιδιότητα του πολίτη δεν καθίσταται ενεργή μονάχα την ημέρα των εκλογών. Είναι ήδη παρούσα – και ενδυναμώνεται – στην άσκηση ενός συνόλου θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως είναι η ελευθερία έκφρασης και επικοινωνίας, οι ελευθερίες συνένωσης και συνάθροισης, οι διάφορες δυνατότητες νόμιμου ελέγχου της δράσης των Αρχών κ.ά.

Ο Ζαν-Ζακ Ρουσσώ, στο Κοινωνικό Συμβόλαιο (1762), μεμφόταν τους Άγγλους της εποχής του, στα πρώτα χρόνια του κοινοβουλευτισμού, γιατί νομίζουν ότι είναι ελεύθεροι, ενώ στην ουσία είναι ελεύθεροι μία φορά μόνο στα πέντε χρόνια, τη μέρα των εκλογών. Το αντίδοτο σε μια τέτοια φενάκη μπορεί πράγματι να είναι η συμμετοχική δημοκρατία, αρκεί να τιμάει και τους δύο της όρους, συμμετοχική (ενίσχυση της συμμετοχής) και δημοκρατία (εκδημοκρατισμός της κοινωνικής και πολιτικής ζωής) – όσο όμως και τον υπονοούμενο όρο της, που είναι η ελευθερία (το σύνολο των θεμελιωδών, ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων).

Στέργιος Μήτας

Λέκτορας Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

Ο πολίτης έχει λόγο μόνο στις επιλογές για τις πολιτικές αποφάσεις;

- 1) Τι είναι πολιτική απάθεια/αλλοτριώση; Πού οφείλεται;
- 2) Ποιος είναι ο ρόλος του διαδυστύου;
- 3) Ιδιότητα του πολίτη: Πότε είναι ενεργή
← τι σημαίνει συμμετοχική δημοκρατία

Η αυτοδιάθεση του σώματος είναι μια βασική έκφραση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς μας (άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος), σύμφωνα με την οποία έχουμε το δικαίωμα να παρουσιάζομαστε στους άλλους όπως το επιθυμούμε και να ακολουθούμε το δικό μας σχέδιο ζωής. Τα όρια όμως της ελευθερίας μας δεν είναι πάντα σαφή και ξεκάθαρα, καθώς οφείλουμε να μην παραβιάζουμε το Σύνταγμα, τα δικαιώματα των τρίτων και τα χρηστά ήθη.

Οι νομικοί κανόνες απαγορεύουν αυστηρά τη διάθεση των οργάνων του σώματος για οικονομικά και εμπορικά οφέλη (π.χ. εμπορία οργάνων) και την επιτρέπουν μόνο για θεραπευτικούς σκοπούς. Και αυτό γιατί το σώμα δεν μπορεί ποτέ να υποβιβαστεί σε ένα απλό και αναλώσιμο αντικείμενο.

Ειδικότερα, για τη μεταμόσχευση και τη δωρεά οργάνων δεν απαιτείται πλέον η ρητή, αλλά η εικαζόμενη συναίνεση του θανόντος, με την αίρεση της συγκατάθεσης της οικογένειάς του, ενώ για τη μετά θάνατο δωρεά του σώματός μας στην επιστήμη, το ισχύον Δίκαιο παραμένει μάλλον πιο επιφυλακτικό, καθώς ο δότης πρέπει να έχει αποστείλει σχετική δήλωση στα ανατομεία των ιατρικών σχολών.

Γιώργος Καραβοκύρης

Επικουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Μπορώ να δωρίσω το σώμα μου στην επιστήμη?

- 1) Τι είναι αυτοδιάθεση σώματος;
- 2) Με ποιο δικαίωμα συνδέεται;
- 3) Πότε απαγορεύεται και πότε επιτρέπεται η δωρεά σώματος;

Διαδήλωση είναι η οργανωμένη συγκέντρωση προσώπων με σκοπό την έκφραση απόψεων και πεποιθήσεων, την προβολή αιτημάτων και διεκδικήσεων. Το δικαίωμα στην διαδήλωση, ή αλλιώς το δικαίωμα της συνάθροισης (ή του συνέρχεσθαι), κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Ελληνικού Συντάγματος και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και συνίσταται στο δικαίωμα των προσώπων να καθορίζουν ελεύθερα τον τόπο, τον χρόνο, το είδος και το περιεχόμενο της διαδήλωσης, αλλά και τον ειδικότερο τρόπο έκφρασης των απόψεών τους κατά τη διάρκεια αυτής (π.χ. σιωπηλή διαμαρτυρία, διαδήλωση με την συμμετοχή μουσικών οργάνων, καθιστική διαμαρτυρία, διαδήλωση με πανό κ.λ.π.).

Ο σκοπός της διαδήλωσης μπορεί να είναι πολιτικός, θρησκευτικός, κοινωνικός ή άλλος, χωρίς να μπορεί να επιβληθεί κανένα «θεματικό όριο». Ως εκ τούτου, μπορεί να υπάρξει διαδήλωση για οποιοδήποτε θέμα, όσο μειοψηφικό, «ανήθικο» ή παράνομο και αν είναι αυτό (π.χ. διαδήλωση υπέρ της νομιμοποίησης των ναρκωτικών, ή υπέρ της επαναφοράς της θανατικής ποινής, κλπ.).

Αν και η διαδήλωση είναι ελεύθερη ως προς το περιεχόμενο («είμαστε ελεύθεροι να διαδηλώνουμε για ό,τι θέλουμε»), εντούτοις δεν είμαστε ελεύθεροι να χρησιμοποιήσουμε κάθε μέσο και τρόπο διαδήλωσης. Έτσι, σύμφωνα με το Σύνταγμα, η διαδήλωση πρέπει να είναι ήσυχη και άοπλη. Η έννοια της ησυχίας προφανώς δε σημαίνει ότι δεν πρέπει να παράγεται θόρυβος από τους διαδηλωτές, αφού κάτι τέτοιο θα αναιρούσε την ίδια την ουσία της διαδήλωσης. Σημαίνει αντίθετα ότι πρέπει να είναι ειρηνική και μην να σημειώνονται βιαιοπραγίες κατά προσώπων ή πραγμάτων. Άοπλη είναι η διαδήλωση που διεξάγεται χωρίς την παρουσία ενόπλων προσώπων ή τη χρησιμοποίηση οποιωνδήποτε αντικειμένων ως όπλων. Στην έννοια των όπλων συγκαταλέγεται οποιοδήποτε αντικείμενο μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά τρόπο που να προκαλέσει προσβολή της ανθρωπίνης ζωής, υγείας και ακεραιότητας (π.χ. τούβλα, μπουκάλια, πέτρες, κλπ.).

Επίσης, αν και στις διαδηλώσεις υπάρχει μια εμπειρική σχέση ανάμεσα στην «κουκούλα» και τις πράξεις βίας, εντούτοις η σχέση αυτή δεν είναι ούτε αναγκαία ούτε εκ των προτέρων δεδομένη. Για τον λόγο αυτό, δεν θα πρέπει να υπάρχει οποιαδήποτε κύρωση που να συναρτάται με την αμφίεση των διαδηλωτών (μάσκες προσώπου, κουκούλες, στολές, διακριτικά σήματα, κλπ.).

Ο ρόλος της Αστυνομίας

Πότε μπορεί η αστυνομία να επεμβαίνει στις διαδηλώσεις; Η αστυνομία έχει καθήκον να επεμβαίνει κατασταλτικά, συλλαμβάνοντας όσους αμαυρώνουν τις δημόσιες, υπαίθριες συναθροίσεις, αποκλίνουν από τον ειρηνικό χαρακτήρα αυτών και διαπράττουν ποινικά αδικήματα. Επίσης, οφείλει να προστατεύει όσους ασκούν το δικαίωμά τους να συνέρχονται ειρηνικά από οποιαδήποτε βία ασκείται από αντι-διαδηλωτές.

Βαγγέλης Μάλλιος

Διδάκτωρ Νομικής, Δικηγόρος

Υπάρχουν όρια στο να διαδηλώνουμε ελεύθερα?

- 1) Η Διαδήλωση και τα είδη της.
- 2) Περιορισμοί στη Διαδήλωση (Συνομοί + Μέσα).
Η μουσούλα απαγορεύεται;
- 3) Ο ρόλος της Αστυνομίας

Στο πλαίσιο της ιδιωτικής του ζωής, ο καθένας μας έχει δικαίωμα να διαπλάσει αυτοβούλως την σεξουαλικότητά του και να αξιώσει από τους υπόλοιπους (κράτος και ιδιώτες) να απέχουν από οποιαδήποτε πράξη επέμβασης σε αυτή.

Σεξουαλικός αυτοπροσδιορισμός σημαίνει το δικαίωμα να αναπτύσσω σεξουαλική δραστηριότητα εφόσον θέλω, με όποιον θέλω, όπως θέλω και όπως θέλω. Ο σεξουαλικός αυτοπροσδιορισμός συνίσταται στην ελευθερία του καθενός να διαμορφώνει όπως θέλει την ερωτική του ζωή και να χαίρεται, όπως θέλει, την ηδονή που του προσφέρει το σώμα του.

Επιπλέον, σε επίπεδο συνταγματικών δικαιωμάτων, ο σεξουαλικός αυτοπροσδιορισμός συνδέεται με άλλα δύο δικαιώματα (το δικαίωμα στο γάμο και στη δημιουργία οικογένειας) με τον εξής τρόπο: το γεγονός ότι κάποιος είναι ομοφυλόφιλος δεν μπορεί να του αποστερήσει άλλα θεμελιώδη δικαιώματα που απολαμβάνουν οι υπόλοιποι πολίτες, όπως το δικαίωμά του να διαμορφώσει αυτόνομα τη ζωή του, να επιλέξει ανεπηρέαστα το σύντροφό του και να αποφασίσει ελεύθερα, αν τότε και με ποιον θα παντρευτεί και θα διαμορφώσει την κοινή οικογενειακή του ζωή. Και τούτο, δεδομένου ότι γάμος και οικογένεια δεν είναι αποκρυσταλλωμένες έννοιες που (πρέπει να) παραμένουν αναλλοίωτες, αλλά δυναμικά μορφώματα που ενσωματώνουν τις κοινωνικές αλλαγές.

Στο πλαίσιο αυτό πλέον γίνεται δεκτό ότι η δημιουργία οικογένειας είναι θεμελιώδες δικαίωμα που πρέπει να απολαμβάνουν όλοι, με τρόπο ισότιμο και ανεξαρτήτως του σεξουαλικού τους αυτοπροσδιορισμού, και ότι η σταθερή συμβίωση μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου πρέπει να κατοχυρώνεται στο δίκαιο (π.χ. μέσω συμφώνου συμβίωσης) και να προστατεύεται ακριβώς όπως και η συμβίωση μεταξύ μιας γυναίκας και ενός άνδρα.

Βαγγέλης Μάλλιος

Διδάκτωρ Νομικής, Δικηγόρος

Ήλιος και κατά πόσο το Σύνταγμα προστατεύει τον σεξουαλικό αυτοπροσδιορισμό

- 1) Τι είναι σεξουαλικός αυτοπροσδιορισμός;
- 2) Έμφανη ποιου γενιότερου δικαιώματος αποτελεί;
Με ποια άλλα δικαιώματα συνδέεται;
- 3) Προσωπική γνώμη.

Στο άρθρο 5 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζεται ότι καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.

Η προσωπικότητα του ανθρώπου συντίθεται από τη σωματική, ψυχική, πνευματική, ηθική και κοινωνική υπόστασή του από την οποία απορρέουν επιμέρους δικαιώματα για την προστασία αγαθών που συνυφαίνονται με την προσωπικότητά του, όπως είναι η ζωή, η σωματική ακεραιότητα, η υγεία και η τιμή.

Το δικαίωμα ανάπτυξης της προσωπικότητας έχει ορισμένους περιορισμούς καθώς δεν επιτρέπεται: α) να προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων, β) να παραβιάζει το Σύνταγμα, γ) να παραβιάζει τα χρηστά ήθη.

Η έννοια της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας είναι πολυσήμαντη:

Στην οικονομική ζωή περιλαμβάνει π.χ. την επιλογή και αλλαγή του επαγγέλματος καθώς και την επιλογή του τόπου, του χρόνου και του τρόπου άσκησης του.

Στην πολιτική ζωή σημαίνει την καθιέρωση γενικού πολιτικού δικαιώματος.

Στην κοινωνική ζωή σημαίνει ελεύθερη διαμόρφωση των κοινωνικών σχέσεων. Παράδειγμα αποτελεί η ελευθερία επιλογής συντρόφου, η σύναψη καθώς και η λύση του γάμου.

Μιχάλης Ν. Πικραμένος

Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας

Αναπληρωτής Καθηγητής Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ.

Τι σημαίνει ότι μπορώ να αναπτύξω ελεύθερα την προσωπικότητά μου;

- 1) Τι είναι το δικαίωμα ανάπτυξης της προσωπικότητας και ποιες είναι οι εμφάνειές του;
- 2) Ποιοι είναι οι περιορισμοί του;
- 3) Γιατί είναι πολυσήμαντος;

Παρόλο που η αξία του ανθρώπου είναι απαραβίαστη και η προστασία της δεν υπόκειται σε κανένα περιορισμό και σε καμία επιφύλαξη νόμου, το τελευταίο διάστημα έχει επιταθεί στη δημόσια σφαίρα η συζήτηση για το εάν επιτρέπονται τα βασανιστήρια ή η άσκηση βίας σε ακραίες περιπτώσεις ή περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.

Το ελληνικό Σύνταγμα κατοχυρώνει (στο άρθρο 2 παρ. 1) τον σεβασμό της αξίας του ανθρώπου. Ως ειδικότερη απόρροια της θεμελιώδους αυτής διάταξης θεσπίζεται ρητά στο άρθρο 7 παρ. 2 ότι απαγορεύονται τα βασανιστήρια, οποιαδήποτε σωματική κάκωση, βλάβη υγείας ή άσκηση ψυχολογικής βίας, καθώς και κάθε άλλη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, προβλέποντας την τιμωρία που ορίζει ο νόμος. Συναφώς, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κατοχυρώνει στο άρθρο 3 την απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, στην οποία δεν επιτρέπεται, σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 2, καμία παρέκκλιση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Υπάρχει εξαίρεση στο άδικο της βίας και των βασανιστηρίων;

Τα τελευταία χρόνια έχει ζωηρέψει η συζήτηση για το αν επιτρέπονται τα βασανιστήρια σε ακραίες περιπτώσεις (π.χ. για την αντιμετώπιση τρομοκρατικών ενεργειών ή απαγωγών). Φαινόμενα βασανιστηρίων δεν έχουν εξαλειφθεί, δυστυχώς, στην Ελλάδα με αποτέλεσμα την τακτική καταδίκη της χώρας μας εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Η απαγόρευση οποιασδήποτε διαβάθμισης της ανθρώπινης αξίας δεν επιτρέπει πάντως οποιαδήποτε εξαίρεση. Συνεπώς, υποστηρίζεται στο πλαίσιο της συμβολής αυτής η θέση ότι οποιαδήποτε άσκηση βίας εκ μέρους της αστυνομίας αντιστρατεύεται τη φύση της ανθρώπινης αξίας και παραβιάζει τόσο το Σύνταγμα όσο και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Φερενίκη Παναγοπούλου – Κουτνατζή

Επίκουρη Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Δικηγόρος

Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης μπορεί η Αστυνομία να χρησιμοποιήσει βασανιστήρια;